Takhle nějak to mohlo vypadat. (Ilustrace ze života dávných příslušníků rodu Homo na březích Temže

Petr Třešňák

11. 10. 2020 | aktualizace 12. 10. 2020 11:21

Otázka, zda je člověk ze své podstaty spíše dobrotivý altruista, nebo sobecká bestie, provází lidstvo od nepaměti. A nejspíš ještě dlouho bude. Ať se o odpověď pokoušejí filozofové, evoluční biologové nebo společenští vědci, málokdy bývá závěr jednoznačný. Tvář homo sapiens se v závislosti na dobové náladě a výzkumných trendech jednou jeví sympatická a jindy pořádně temná.

Rok 2020 nabízí k podobnému přemítání dvě nové knihy renomovaných badatelů, kteří stran lidské povahy docházejí k překvapivě optimistickým závěrům. *Survival of the Friendliest* (Přežití nejpřátelštějších) amerického evolučního antropologa Briana Hareho a australské výzkumnice primátů Vanessy Woods přináší na základě letitých výzkumů převratnou hypotézu, že vlídnost člověka se stala nejen příčinou jeho triumfu v dějinách, ale také zdrojem jeho mimořádných rozumových schopností.

A americký psycholog Michael McCullough pak ve své novince *The*

Kindness of Strangers (Laskavost cizinců) zkoumá, proč si homo sapiens postupně osvojil vlastnost, která se z hlediska evoluce zdá být zhola neužitečná – totiž laskavost vůči cizincům. V čase všeobecné úzkosti z globálních problémů planety představují obě knihy jisté povzbuzení, že to s lidstvem nakonec nemusí dopadnout úplně špatně.

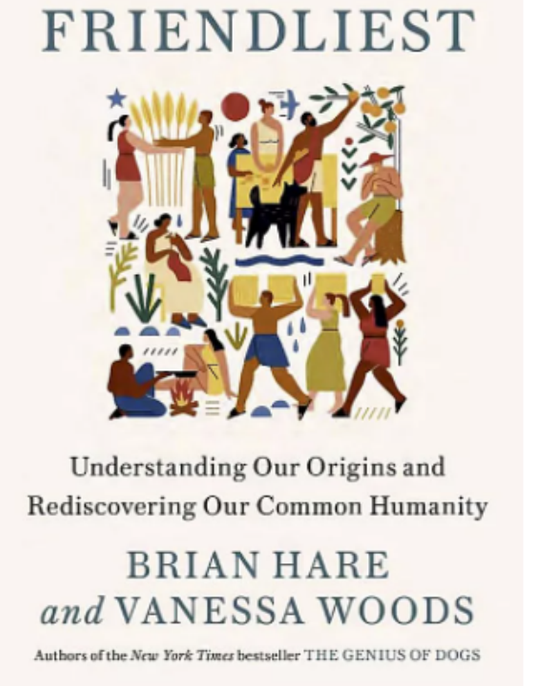

Survival of the Friendliest

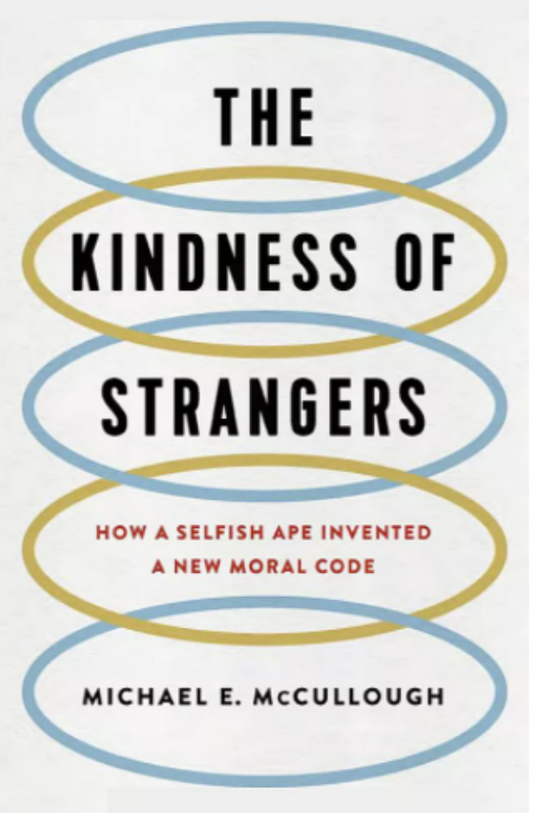

The Kindness of Strangers

V cizí hlavě

Byly to mimořádně frustrující chvíle. Mladý americký vědec Brian Hare v laboratoři pro výzkum primátů v Atlantě už několikátý týden prováděl jednoduchý test zvířecích mentálních schopností, ale bez výsledku. Šimpanzi učenliví, vedle svých bratranců šimpanzů bonobo vývojově nejbližší příbuzní člověka, měli během experimentu plnit docela snadné zadání.

> *Přátelskost se možná stala důvodem rozvoje našich mimořádných mentálních schopností.*
>
> Tweetni to

Stály před nimi dva kbelíky obrácené dnem vzhůru. Pod jedním se skrývala potrava a Brian Hare stojící naproti na onen správný kbelík ukazoval prstem. Šimpanz měl následně uhodnout, pod kterou nádobou se kýžená svačina nachází. Jenže lidoopům to nešlo. Ani po desítkách opakování nedokázali pochopit účel vědcova gesta a navzdory nápovědě hledali potravu zcela náhodně metodou pokus omyl.

Lidské mládě podobnou věc pochopí v devíti měsících života, dávno před tím, než se naučí chodit či mluvit. Ukáže-li jeho matka na něco rukou, zírá mladší kojenec upřeně na její prst. Pak ale – okolo zmíněného věku – jeho mozek dozraje, on pochopí smysl gesta a podívá se směrem, kam prst ukazuje.

Vývojoví psychologové téhle schopnosti říkají „teorie mysli" a v mentální výbavě člověka hraje klíčovou roli. Díky ní umíme chápat, že ostatní lidé si myslí něco jiného než my a podle toho jednají. Tvor, který ovládl teorii mysli, rozumí cizím záměrům, umí se vžít do perspektivy svých bližních a dokáže s nimi lépe spolupracovat – nebo jim naopak lhát. To vše vyrůstá ze schopnosti představit si, co se v cizí hlavě asi děje, a podle toho reagovat.

Šimpanzi obraceli kbelík za kbelíkem, ale význam natažené ruky jim stále unikal. A jak tak vědci o přestávkách přemítali, kudy v bádání pokračovat, Brian Hare najednou poznamenal: „Myslím, že můj pes by to dokázal." Šéf výzkumu se pobaveně zasmál. K takové myšlence byl celkem předvídatelně skeptický. O inteligenci psů nepanuje mezi experty na chování zvířat vysoké mínění, do přelomu století například proběhly jen dvě velké studie jejich mentálních schopností a nejlepší přátelé člověka v nich moc nezazářili. Zdálo se tedy nepravděpodobné, že by šelma dokázala v testu teorie mysli předčít lidoopa, který sdílí s lidmi téměř devadesát devět procent genů, sofistikovaně používá nástroje a komunikuje pomocí znakového jazyka.

Hareho nadřízený ale nakonec souhlasil a o pár dní později se v laboratoři objevil černý labrador Oreo. V očekávání zábavné hry vrtěl ocasem a výzkumníci byli za chvíli podobně vybuzení jako on. Tenhle moment měl změnit nejen pověst psů ve vědě, ale následně také zrodit pozoruhodnou teorii lidského vývoje, která obrací naruby leccos z toho, co jsme si sami o sobě mysleli.

Lišky na Sibiři

Oreo neměl s obracením kbelíků problém. Když dvacetkrát po sobě bezchybně vyrazil směrem Brianovy ruky a slupl ukrytý pamlsek, usoudili výzkumníci, že mu zkusí podmínky experimentu ztížit. Labrador ovšem dokázal stejně suverénně reagovat na nápovědu pohybem očí a v nejnáročnějším provedení testu se nenechal zmást ani úkrokem gestikulujícího výzkumníka na opačnou stranu, než mířil prst.

Princip ukazování chápal bez problémů a podobně dobře si vedli i psi z nedalekého útulku, které si vědci půjčili, aby se ujistili, zda Oreo není ve své třídě nějaká geniální výjimka. „Psi a lidé jsou stvořeni ke kooperativní komunikaci," shrnul překvapivé závěry výzkumu Brian Hare, „šimpanzi nikoli."

Co má tohle celé vlastně společného s náturou člověka? Pro správné porozumění musí čtenáři Hareho knihy podstoupit ještě jednu mezizastávku ve zvířecí říši. V myšlenkách mladého antropologa a jeho kolegů se pomalu začala rodit teorie, že mimořádné mentální schopnosti, jimiž si člověk v evoluci postupně podmanil celou planetu, se možná zrodily v procesu křížení genů směrem k větší přátelskosti, podobně jako probíhal u domestikovaných zvířat. Proto potomci divokých vlků, kteří během deseti tisíc let domestikace ztratili plachost a agresivitu, dokážou s člověkem komunikovat a spolupracovat způsobem, jaký mnohem inteligentnější, ale nedomestikovaný a poměrně agresivní šimpanz nezvládne.

Povzbuzen výsledky svých psích pokusů vyrazil mladý vědec na Sibiř, aby hypotézu prověřil na místě, kde už půlstoletí probíhá jeden z nejkurióznějších genetických pokusů všech dob. Začal jej v polovině minulého století ruský genetik Dmitrij Beljajev s cílem experimentálně zjistit, jak asi mohla kdysi probíhat domestikace domácích zvířat, jako jsou psi, krávy nebo kozy. Vědec si pořídil skupinu lišek a rozdělil ji na dvě půlky. Zatímco tu první – kontrolní – ponechal volnému množení, v té druhé v každé generaci vybíral k páření jen několik málo jedinců, kteří vykazovali nejméně agresivity a byli nejpřátelštější k lidem.

Všechny lišky jsou chytré, ale některé jsou chytřejší. (Liška Eblis odchovaná v sibiřském výzkumném centru u svých nových moskevských majitelů)

Už po pár letech se mu podařilo vyšlechtit „plemeno“ lišek, které se chovaly jako praví domácí mazlíčci. Nebály se, rády se mazlily, a kromě toho vykazovaly i další obvyklé znaky domestikovaných zvířat – flekatou srst, skvrnu na čele, svislé uši, menší zuby a častější periodu březosti. Genetici vědí, že určité znaky se při reprodukci genů drží v jakýchsi shlucích, takže ačkoli se Beljajev při šlechtění řídil výhradně kritériem přátelské povahy, typické fyzické změny s ní šly ruku v ruce.

To, co sem na Sibiř, kde v unikátním šlechtitelském experimentu po Beljajevově smrti pokračuje jeho spolupracovnice, přijel zjistit Brian Hare, byla pak otázka, zda do tohoto shluku typických „vedlejších projevů“ domestikace patří také rozvoj teorie mysli, tedy schopnosti kooperativní komunikace s druhými. Bylo by to logické. Zatímco vlk takovou dovednost nemá (a to ani ochočený), jeho přímý příbuzný pes ji domestikací zjevně získal. Hareho zajímalo, zda se stejný rozdíl projevil po čtyřiceti generacích šlechtění i u přátelských lišek.

Pokud by se hypotéza potvrdila, znamená to převratnou věc: zvíře se stává chytřejším, kooperativnějším, a tedy potenciálně úspěšnějším, čím méně je agresivní. Darwinova evoluční teorie přitom bývá lidově vykládána přesně naopak – v přirozeném výběru vítězí ten, kdo má rychlé nohy a ostré tesáky.

Bylo nás pět

Šlo o první pokus s liškami v dějinách vědy a Brian Hare měl na cestu na Sibiř vyhrazených jen jedenáct týdnů. Za tu dobu se ale stihl dozvědět, co potřeboval. Jeho asistentka nejprve ochočila liščata z kontrolní „divoké“ skupiny tak, aby se nebála člověka, zatímco Hare vymýšlel způsob, jak se šelmami vlastně pracovat. Náhodou zjistil, že jsou fascinovány ptačími pery a jedno takové pak použil v osvědčeném kbelíkovém experimentu jako ukazovátko.

> *Homo erectus byl ve své době výrazně úspěšnější než sapiens. A pak se něco záhadného stalo.*
>
> Tweetni to

Výsledek byl jednoznačný. Zatímco ochočené nedomestikované lišky nevěděly podobně jako šimpanzi, kde hledat, jejich strakaté příbuzné z přátelského chovu (bez jakékoli přípravy) okamžitě pochopily význam komunikačního gesta. „Když chcete chytřejší lišku, zkřižte ty nejpřátelštější, které najdete,“ poznamenal si Brian Hare a přes oceán se vracel s myšlenkou, že našel klíč k tajemství evolučního úspěchu druhu homo sapiens.

Jaký? Podle autorů knihy a podobně smýšlejících kolegů se kdysi dávno na naší planetě mohlo odehrát zhruba toto. Vítězství druhu sapiens nad ostatními konkurenty z rodu homo během posledních tří set tisíc let představuje pro vědce stále záhadu. V určité době obývali Zemi hned čtyři další vážní kandidáti, přičemž, jak poznamenává Hare, někteří by u sázkových kanceláří nejspíš získali lepší kurz než dnešní planetární hegemon.

Homo erectus byl ve své době mnohem úspěšnější, kolonizoval většinu planety, používal pazourek a naučil se ovládat oheň. Později zazářili neandertálci, tvorové s podobně velkým mozkem jako my, ale mnohem impozantnější fyzičkou, která se v době ledové rozhodně hodila. A pak přišla ona záhada: černý kůň tohoto evolučního dostihu před nějakými pětadvaceti tisíci lety vymyslel sofistikovanější model loveckých zbraní a záhy předběhl všechny ostatní. Ovládl planetu rychlostí, která nemá v její historii obdobu. „To, co nám dovolilo uspět, zatímco ostatní lidské druhy vymíraly, byla naše kognitivní superschopnost," domnívá se Brian Hare. „Zvláštní druh přátelskosti, kterému se říká kooperativní komunikace."

Že člověk uspěl díky spolupráci, je obecně uznávaná teorie, Hareho hypotéza, která tvrdí, že homo sapiens se vlastně sebedomestikoval, k tomu ovšem dodává jednu pozoruhodnou biologickou zákonitost. Tím, že druh podporuje vzájemnou vlídnost, a nikoli agresivitu, spouští na genetické úrovni změny, které mu zajistí lepší mentální výbavu. Laicky řečeno – přátelství vytváří druh vztahové „bystrosti", která následně umožní funkční spolupráci.

Je to zatím jen hypotéza bez tvrdých důkazů. Loni ale skupina španělských a italských vědců našla v lidském genomu první vážnou stopu, že by to tak doopravdy mohlo být, když popsala určité změny skupiny genů, které nás spojují s domestikovanými zvířaty, ale odlišují od neandertálců. Řada dalších výzkumů, na něž Hare odkazuje, pak nepřímo vede stejným směrem.

Domestikace, tedy šlechtění směrem k přátelskosti, vyvolává v organismu celého druhu výrazné změny v produkci testosteronu a serotoninu. První z hormonů způsobuje vyšší agresivitu v reakcích na vnější podněty, druhý naopak živé tvory zklidňuje a posiluje jejich pozitivní emoce. Obě látky přitom během vývoje specificky modulují tvar lebky, v případě testosteronu také poměr délky prstů (ukazováčku a prsteníčku). Dochované kosterní pozůstatky z různých období naznačují, že naši předkové skutečně postupně prošli jakousi hormonální přestavbou směrem k nižší impulzivitě, lepší sebekontrole a vlídnějšímu vztahu vůči světu.

A tyhle změny, které postupně přeprogramovaly funkce lidského mozku, pravděpodobně umožnily i vznik kýžené teorie mysli, bez níž by homo sapiens nikdy nepostavil pyramidy, nedoletěl na Měsíc ani nevymyslel iPhone.

Empatie nestačí

A také by si neosvojil další pozoruhodnou schopnost, kterou psycholog Michael McCullough ve druhé výše zmiňované knize prohlašuje za nečekané překvapení evoluce. „Tato kniha pojednává o jednom z největších zázraků světa zvířat," píše v úvodu *The Kindness of Strangers*. „A nemám teď na mysli slzy slonů, úsměv delfínů, vědomí chobotnice nebo moudrost včel. Mluvím o šlachovité opici obdařené mozkem, která si osvojila zvyk pomáhat cizincům a riskovat při tom svůj čas, majetek a někdy i život."

Zatímco pomoc příbuzným nebo členům vlastní tlupy patří v přírodě ke standardním jevům, laskavost vůči neznámým je extrémně vzácná. A mimochodem, jedni z mála tvorů, kteří ji příležitostně poskytují, jsou šimpanzi druhu bonobo – menší a přátelští bratranci šimpanzů učenlivých, jimž se někdy přezdívá hippie opice. Podle Briana Hareho prošli podobně jako my procesem sebedomestikace a na rozdíl od svých agresivnějších příbuzných skórují v testech teorie mysli velmi vysoko.

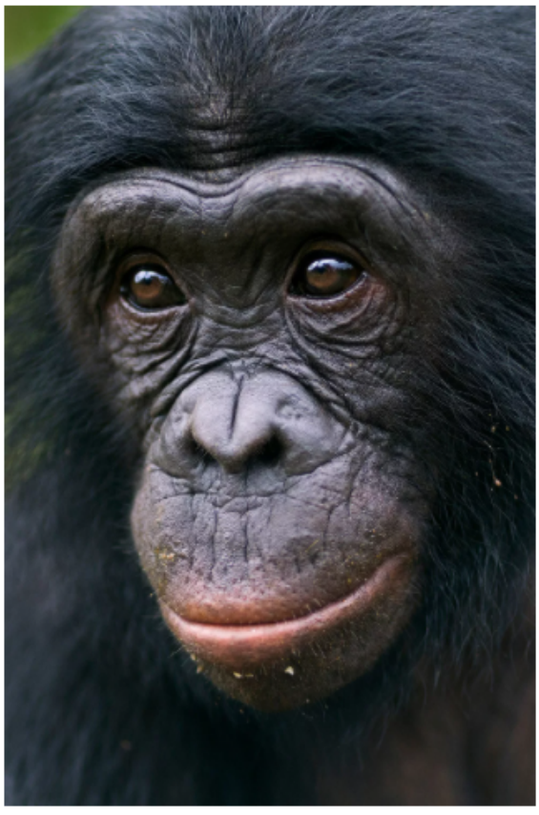

Který z nich ovládá teorii mysli? (Šimpanz učenlivý a jeho hippie bratranec bonobo) • Autor: Anup Shah

U lidí posledních staletí však o takovou vzácnost nejde. Michael McCullough začíná své pátrání impozantní statistikou – téměř třicet tisíc Evropanů pomohlo za druhé světové války pronásledovaným Židům, deset tisíc Američanů se pyšní Carnegieho medailí za pomoc bližním v nouzi s nasazením vlastního života. A sto padesát dalších ročně anonymně daruje ledvinu člověku, kterého nikdy nepoznají a neužijí si jeho vděčnost, což je experty považováno za nejkrajnější projev altruismu vůbec (*rozhovor s první českou dárkyní přinášíme ve zvláštním textu na str. 20–21*). Miliardy darované mnoha pozemšťany na charitu tuhle přehlídku lidské velkorysosti jen korunují.

Podle McCullougha ovšem laskavost k cizincům představuje v lidském vývoji celkem novinku. „Podle většiny vědeckých poznatků byli naši dávní předci fanaticky xenofobní a cizince v nouzi nevítali čistou vodou a teplým jídlem, ale oštěpy a šípy," připomíná autor. A stejně tak štědrost vůči neznámým zdánlivě odporuje Darwinově teorii přírodního výběru, podle níž přežívají ti nejzdatnější, kteří si pro sebe uzmou nejvíce zdrojů – ne ti, kdo se o ně dělí s přespolními. Co se to s námi tedy stalo?

V první části knihy autor zkoumá naši základní biologickou výbavu, v níž moc nadějí na vysvětlení nenachází. Lidská pozornost funguje velmi selektivně a série výzkumů v posledním půlstoletí ukázala, že spíš než na blaho svého okolí myslíme většinu času sami na sebe. Schopnost empatie, vzývaná v poslední dekádě coby kýžený nástroj harmonie na planetě Zemi, se v přísnějším hledáčku jeví také trochu přeceněná. Lidé mají sice ve své nervové soustavě zabudovanou schopnost soucitu, ale v psychologických pokusech vychází, že ji „zapínáme“ především vůči lidem, kteří tvoří naši rodinu, případně větší sociální skupinu, a vůči vzdáleným cizincům máme naopak tendenci ji vypnout. „Není to naše chyba, empatie prostě takhle funguje,“ uklidňuje psycholog čtenáře před případnými pocity viny. „Vypadá to ovšem, že starost o cizince je spíše naše zbožné přání než skutečná biologická vloha.“

A přesto se lidé vrhají do ledové vody, aby odtamtud vytáhli neznámé tonoucí, a posílají tučné sumy obětem zemětřesení, které nikdy osobně neuvidí. Michael McCullough kýžené vysvětlení nakonec najde – za nelogickou šlechetnost našeho druhu může dvojice sociálních instinktů, kterou lidský rozum v konfrontaci s několika vlnami masového utrpení postupně tvaroval do podoby, nad níž by lovci mamutů asi nechápavě kroutili hlavou.

Tom a Jerry mlčí

Policie zatkne dva lupiče – říkejme jim třeba Tom a Jerry –, nemá proti nim ale dostatek důkazů. Oba vyslýchá zvlášť a na výběr dostanou několik možností. Pokud Tom udá Jerryho a ten odmítne vypovídat, odejde Tom bez trestu a Jerry si odsedí tři roky (a naopak). Pokud se udají navzájem, dostanou oba roky kriminálu. A pokud budou oba zatloukat, odsedí si společně jeden rok. Jak se vězni, kteří se na postupu nemohou domluvit, rozhodnou?

Když s touhle dnes již klasickou hříčkou nazývanou *vězňovo dilema* přišli v polovině minulého století herní teoretici, snadno spočítali, že z hlediska čisté racionality (tedy maximalizace vlastního prospěchu) se nejvíce vyplatí parťáka vždycky udat. Pak ale uspořádali turnaj s živými hráči a zjistili, že v praxi to tak nefunguje. Tom a Jerry z masa a kostí se navzdory vyššímu riziku nejčastěji rozhodli zatloukat a jeden druhého nepodrazit.

Výsledek napovídá, že člověk se nerozhoduje čistě podle logiky přímých zisků a ztrát. Ve své době zaujal evoluční biology pokoušející se porozumět podobné hádance lidské laskavosti vůči cizincům a promítl se do jejich teorií. Ne snad, že by Toma s Jerrym (potažmo všechny ostatní lidi) považovali za idealisty. Jejich rozhodování spolehnout se na spolupráci je v jádru docela pragmatické, jen v komplexnějším smyslu.

Příslušníci domorodých přírodních kultur, jež bývají antropology považovány za obraz naší vlastní minulosti, všude na světě vykazují značnou pohostinnost i vůči lidem, které osobně neznají. Vědci však upozorňují, že v jejich pojetí pojem „cizinec“ obvykle znamená někoho, koho mohou s velkou pravděpodobností během svého života ještě potkat. Okázalá pohostinnost tak v historii představovala především investici do budoucna – předpoklad, že ten, komu pomůžu dnes já, pomůže zítra mně. S tím, jak lidská sídla rostla, princip se rozšířil z bilaterálních vztahů na vyšší úroveň osobní pověsti. Kdo získal věhlas štědrého hostitele, mnohem pravděpodobněji se příště dočkal přízně ostatních. Tom Jerryho zkrátka neudal proto, že byl – jako my všichni – nastavený uvažovat v delším časovém horizontu a nemuselo by se mu to v budoucnu vyplatit.

Tenhle dávný mechanismus reciprocity by ale nestačil na vysvětlení toho, proč dnes lidé pomáhají někomu, kdo jim laskavost zcela jistě nikdy neoplatí, a občas to dokonce dělají anonymně bez vidiny obdivu okolí. Michael McCullough se domnívá, že z našich pravěkých instinktů nás k této vyšší úrovni altruismu dovedlo celkem sedm zlomových období, kdy se lidstvo muselo vyrovnat s krizovou situací a laskavost vůči jinak „neužitečným" cizincům se nabízela jako nejrozumnější odpověď.

Detaily rozebíráme dále v přiloženém textu, zde zmiňme alespoň pár ukázek toho, že lidskou dobrotu často poháněly vcelku pragmatické důvody. Během éry přechodu lidstva od lovu k zemědělství například zásadně zesílila nerovnost (některým rodinám se dařilo lépe) a doboví vládci potřebovali nařízeným přerozdělováním bohatství získat přízeň chudiny a zároveň omezit vliv nové vrstvy oligarchů. Hladoví sirotci se poprvé dočkali pomoci od někoho, koho nikdy nespatřili na vlastní oči.

Trojitá pohroma v Lisabonu na Dušičky roku 1755 poprvé zrodila mezinárodní solidaritu.

Středověk zkoušený epidemiemi v chudinských ghettech zase přinesl praktické poznání, že postarat se o chudé má hygienický a zdravotní význam pro všechny. A trojitá přírodní katastrofa v Lisabonu na Dušičky roku 1755, kdy město v jediném dni zasáhlo zemětřesení, tsunami a požár a zemřela téměř polovina jeho obyvatel, poprvé na kontinentu tou dobou už provázaném čilými obchodními styky zrodila mezinárodní solidaritu.

Michael McCullough své dějiny laskavosti dotáhne až do současnosti, která charitu proměnila v sofistikovaný vědní a marketingový obor. A jeho závěry jsou pro náš druh docela dobrou vizitkou: svou chatrnou biologickou výbavu pro solidaritu vůči cizincům dokázal homo sapiens kultivovat impozantním způsobem.

Cizí, ale známí

Ona křehká výbava by ovšem zároveň podle obou knih měla sloužit jako memento. Člověk se sice prosadil díky své tendenci k přátelství a naučil se pomáhat těm, které nezná, potoky krve protékající dějinami však dokládají, že tahle dovednost je velmi podmíněná a nejistá. S pocitem ohrožení se snadno zvrtne v pravý opak. „Jsme zároveň ten nejtolerantnější a nejnelítostnější druh na planetě," píše Brian Hare.

O důvodech lidské krutosti byla napsána řada jiných knih a autoři obou novinek na ně navazují v tom smyslu, že navzdory svému optimismu doporučují na přátelskost člověka moc nespoléhat. Je třeba jít jí naproti. V tomhle smyslu Michael McCullough po svém průletu historií dochází k vcelku banálnímu závěru, že nejlepšími pojistkami proti našim temným stránkám jsou technologie, věda a obchod.

A doporučení evolučního antropologa Briana Hareho znějí také povědomě jako vcelku přesvědčivá reklama na multikulturalismus. Čím častěji se s příslušníky jiných sociálních nebo etnických skupin vídáme, tím pravděpodobnější je, že nám bude na jejich osudu záležet. Člověk sice dokáže být laskavý i k cizincům, k těm, které dobře zná, však bývá laskavější.

Sedm schodů k altruismu

Psycholog Michael McCullough se domnívá, že solidaritu s těmi, které neznáme, postupně formovalo sedm období lidských dějin. Tady jsou:

Věk sirotků

S přechodem k zemědělství zhruba deset tisíc let před naším letopočtem se rozrůstají lidská sídla a poprvé v dějinách sílí nerovnost. Některé rody jsou ve farmaření úspěšnější, jiné upadají do chudoby. Vladaři tehdejších civilizací – považovaní za boží zástupce na zemi – potřebují získat přízeň chudiny a zároveň omezit vliv bohaté oligarchie. Rodí se první daně a zárodky sociální podpory.

Věk soucitu

Po Zemi chodí Buddha, Lao-c', Konfucius, Aristoteles a Ježíš. Všichni hlásají v různých variantách neslýchanou věc – milujte své bližní jako sebe sama. Takzvané zlaté pravidlo je v myšlení člověka horkou novinkou a vědci se tak úplně neshodnou na důvodech jeho zrodu. Tím nejpravděpodobnějším se zdá být rychlé bohatnutí některých států, které umožnilo lidem myslet na ostatní.

Věk prevence

Zhruba v polovině druhého tisíciletí dramaticky narůstá nerovnost a s ní i armáda hladových nebožáků na ulicích středověkých měst. Vzdělancům postupně dochází, že žebráci s mizernou hygienou zásadně přispívají k šíření epidemií.
V prozíravějších městech vznikají první koncepce boje s chudobou s cílem ochránit zdraví populace.

První osvícenství chudoby

Během 18. století se chudoba stává námětem seriózních intelektuálních úvah – její zastoupení v dobové literatuře strmě roste a poprvé se rodí myšlenka sociální spravedlnosti. Z těchto žní v následujícím staletí postupně vzejdou principy celoživotního zajištění člověka před pádem na dno – pojištění, invalidní a starobní penze.

Velký humanitární třesk

Paralelní proces na mezinárodní úrovni. Tragédie Lisabonu, jehož jméno prý znělo dobovému uchu podobně zlověstně jako nám Osvětim, v roce 1755 poprvé vyvolá vlnu mezinárodní solidarity. Zemětřesení, tsunami a požár portugalské metropole způsobily škody jako sto hurikánů Katrina, a přestože se tahle novinka šířila Evropou jen prostřednictvím poslů na koních, Španělsko, Francie, Anglie i město Hamburk poslaly nazpátek tučné sumy na obnovu. Kromě soucitu je vedla starost o vlastní obchodní zájmy.

Druhé osvícenství chudoby

Polovina 20. století přináší Marshallův plán pro válkou zničenou Evropu a s ním i myšlenku, že bohaté země mají pomáhat těm méně úspěšným. Globální chudoba a programy na její potírání se stávají standardní součástí politiky.

Věk dopadu

Hladomor v Etiopii v osmdesátých letech minulého století zrodí humanitární koncert superhvězd Live Aid a nevídanou charitativní štědrost televizních diváků. A také jedno prozření. Protože Západ o pozadí tragédie tuší jen málo, většina sebrané podpory nasytí vojáky vládních milicí, které svým terorem rebelujícího venkova hladomor způsobily. Z humanitární kocoviny se rodí sofistikovaný vědní obor měření efektivity dopadu rozvojové pomoci. Právě na něm dnes do značné míry spočívají mechanismy západní laskavosti.

Pokud jste v článku našli chybu, napište nám prosím na web@respekt.cz.

Historie | Historie člověka | Homo sapiens | Lidé | Lidstvo | Neandertálci | Pravěk | Věda

0 Komentářů

Sdílet na Facebooku | Sdílet na Twitteru | +

*Jako předplatitel/ka můžete **odemknout 2 články** každý měsíc. Vygenerujeme vám unikátní odkaz, který můžete poslat či nasdílet svým přátelům. Ti pak budou mít přístup k celému textu, i když nejsou předplatitelé.*

Odemknout pro přátele (zbývá článků: 2)

PETR TŘEŠŇÁK

redaktor

Odebírat nové články e-mailem

Přečtěte si více článků od tohoto autora/autorky.

Od roku 1995 jich napsal/a 1543

Lidé jsou hodní

11. 10. 2020

Pomáhám, kam dosáhne ruka

11. 10. 2020

Pozor, vyletí doktor Ptáček

30. 8. 2020

VŠECHNY ČLÁNKY AUTORA

Vyšlo v Respektu 42/2020

OBSAH VYDÁNÍ

Předchozí:

Co když přinese?

Následující:

Pomáhám, kam dosáhne ruka

S Julianne Weinberg-Lessing o darování ledviny

Captured by FireShot Pro: 16 říjen 2020, 16:04:21
https://getfireshot.com